

Tisková zpráva, 6. března 2024

Nová studie think-tanku IDEA při Národohospodářském ústavu Akademie věd ČR „Analýza příjmů státního rozpočtu 2024 ve světle předkrizového roku 2019“ srovnává příjmy schváleného státního rozpočtu pro rok 2024 s výsledky státního rozpočtu v roce 2019 před krizí. O kolik vzrostou jednotlivé příjmy státního rozpočtu ve vztahu ke zvýšení cenové hladiny a zvýšení nominálního ekonomického výkonu země? Do jaké míry příjmy státního rozpočtu zaostávají za růstem jeho výdajů?

Nárůst příjmů státního rozpočtu mezi předkrizovým rokem 2019 a rokem 2024 odhaduje Ministerstvo financí na 28,9 %. To je podstatně méně, než očekávaný nárůst výdajů státního rozpočtu o 43,0 %. Zároveň má být nárůst příjmů nižší než nárůst nominálního výkonu ekonomiky (nominálního HDP), který se očekává 33,9 %, a výrazně nižší než nárůst cenové hladiny, jež vzrostla o 40,6 %.

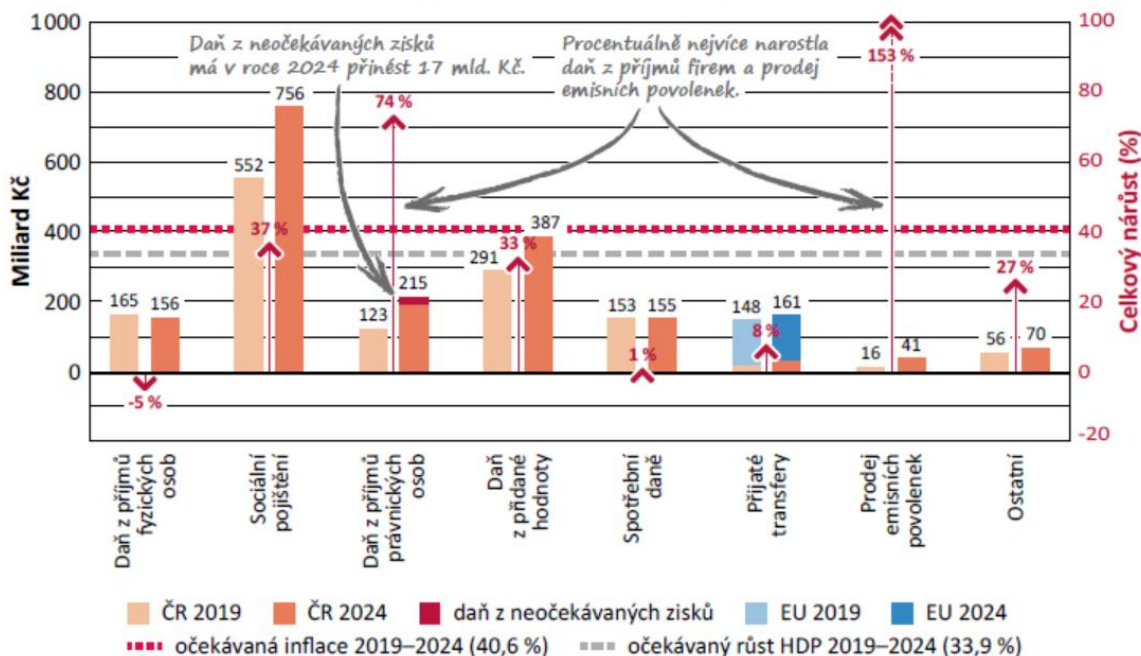
„V mezidobí let 2019 a 2024 dopadly na českou ekonomiku a veřejné rozpočty důsledky hned několika zásadních krizí (koronavirus, napadení Ukrajiny, energetická krize a inflační vlna) a také výrazné parametrické změny českého daňového systému. Srovnání s inflací je určující pro změnu konkrétního příjmu státního rozpočtu ve stálých cenách, tedy jeho reálné hodnoty. Odchytky od nárůstu nominálního HDP pak indikují, zda roste, či klesá podíl daného příjmu na HDP,“ vysvětluje spoluautor studie Daniel Kolář.

Příjmy státního rozpočtu tvoří převážně výnosy z daní, jejichž výběr se ve sledovaném období měnil velmi odlišně. Negativně se na vývoji příjmů státního rozpočtu podepíše zejména změna výnosu daně z příjmů fyzických osob. Její výnos pro státní rozpočet totiž klesne nejen ve stálých cenách (tj. reálně), ale i nominálně: ze 165 mld. Kč v roce 2019 na 156 mld. Kč v roce 2024. Hlavní příčinou jsou daňové změny zavedené od roku 2021, zejména tzv. zrušení superhrubé mzdy, navýšení slevy na poplatníka a zavedení možnosti paušální daně pro živnostníky.

Negativně ovlivní příjmy státního rozpočtu také výnosy ze spotřebních daní. Jejich nominální nárůst bude činit, navzdory vysoké inflaci, pouze 1 % (+ 2 mld.

Kč). Je to dáno tím, že na rozdíl od jiných daní jsou spotřební daně zpravidla definovány jako fixní částky vztahované k jednotce zboží, a výnosy tedy s růstem ceny zboží automaticky nerostou.

Graf 1a: Struktura nárůstu příjmů státního rozpočtu mezi roky 2019 a 2024

Pozn: Údaje za rok 2024 odpovídají schválenému státnímu rozpočtu, údaje za rok 2019 odpovídají skutečným příjmům státního rozpočtu (bez přebytku důchodového účtu). Modrou barvou jsou odlišeny příjmy z rozpočtu Evropské unie a podobné evropské zdroje. Hodnoty celkového nárůstu jsou šipkami ilustrovány i u položek, které rostou o více než 100 % nebo naopak klesají.

Zdroj dat: Monitor státní pokladny

Zvýšení plánovaných příjmů státního rozpočtu pro rok 2024 (1 940 mld. Kč) oproti skutečnosti státního rozpočtu roku 2019 (1 505 mld. Kč) lze z 95 % vysvětlit čtyřmi rozpočtovými příjmy (absolutní nárůsty):

- Povinné pojistné na sociální pojištění (+37 %, +205 mld. Kč)
- Daň z přidané hodnoty (+33 %, +95 mld. Kč)
- Daň z příjmů právnických osob (+74 % resp. +92 mld. Kč, kde rozdíl +17 mld. Kč představuje přechodný výnos daně z neočekávaných zisků)
- Příjmy z prodeje emisních povolenek (+153 %, +25 mld. Kč)

Zatímco hodnota většiny příjmových položek státního rozpočtu ve stálých cenách poklesla, klíčové výdajové položky státního rozpočtu ve stálých cenách narostly. V důsledku toho nárůst příjmů státního rozpočtu pokryje pouze část, konkrétně 66 %, nárůstu výdajů. To přispěje k výraznému prohloubení deficitu státního rozpočtu, a to navzdory tomu, že výsledek roku 2024 bude již ovlivněn konsolidačním balíčkem a dalšími úspornými kroky vlády.

Studie vznikla s podporou Akademie věd ČR v rámci programu [Strategie AV21 Společnost v pohybu](#). Celý text k dispozici [zde](#).

Kontakt na autory studie:

Petr Janský, petr.jansky@fsv.cuni.cz, +420 - 775 022 260

Daniel Kolář, daniel.kolar@fsv.cuni.cz, +420 - 778 111 470

Administrativní kontakt pro média:

Eva Peňázová, eva.penazova@cerge-ei.cz, +420 - 602 698 440

IDEA při CERGE-EI, Politických vězňů 7, Praha 1, idea@cerge-ei.cz

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) při Národohospodářském ústavu AV ČR, v. v. i. je nezávislý akademický think-tank zaměřující se na analýzy, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii. IDEA je projektem Národohospodářského ústavu Akademie věd České republiky, který spolu s Centrem pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (CERGE) tvoří společné akademické pracoviště CERGE-EI.

